

**Секція IV.
РЕЛІГІЯ ТА КЛІНІЧНА МЕДИЦИНА**

Коцюба М. П.,
НМУ імені О. О. Богомольця,
maximkotsyba@gmail.com

ДОКАЗОВА МЕДИЦИНА – ВІРА Й УСПІХ?

Особливість та особність медицини мабуть найвиразніше простежується не стільки в тому як саме вона є теорією, проте в тому як вона є практикою. Тобто та складова медицини, яку ми можемо назвати теорією викликає найменше суперечностей чи неузгодженості. Спричинено це передусім тим, що медицина якомога тісніше співпрацює із усіма природничими науками, а також інтегрує до своєї доказової бази дані цих природничих наук. Останні ж мають при собі нав'язливу ідею всіляко усувати суперечності і не допускати неузгодженості. Задля цього самі ж науковці створили чимало процедур, котрі якщо і не унеможливають їхню появу, то принаймні зводять до мінімуму їхні наслідки. Медичні науки, якщо їх так буде коректно називати, узасадничуються тими самими принципами, що й інші науки. Медичні науки – це передусім про докази і доказовість. Але тут якраз і пролягає найбільша і найвиразніша відмінність між науками та медициною, адже в ній відсутній еталонний чи зразковий представник *homo sapiens* [Сем'янків, 2022, с. 28]. Навіть на рівні «нормальних» показників певного людського стану існує чимала варіативність цього ж показника. Але чи насправду існує ота людина, котру зображують медичні науки?

Проте коли ми починаємо говорити про медичну практику, то потрапляємо до сфери, котра не може похвалитися аж такою несуперечністю чи узгодженістю. Тож спробуймо поміркувати чому так є.

Для того, щоб розібратися в цьому для початку маємо запровадити попереднє поняття практики і того, що є критерієм дієвості такої практики (а що є критерієм не-дієвості). В історії філософії було і є чимало спроб узгодити теорію із практикою. В сучасних умовах мабуть найбільш зрозумілими і прийнятними той погляд на наші практики, що його нам подає прагматистська філософія. Представників цього напряму (Чарльз С. Пірс, Вільям Джеймс, Джеймс Дьюї) об'єднувало спільне прагнення злучити теорію з практикою. Так вони говорять про скеровану розумом дію, котра має орієнтуватися на конкретний життєсвіт у певній історичній ситуації. Відтак "істинним є те, що підтвержене практичними наслідками" [James, 1981]. Отже, теоретично сформульовані висловлювання слід провадити експериментально на практиці і за можливості перевіряти їх, бо критерієм істини є практика. А саме – успіх. Саме тому, для прагматиків спільним місцем також є повага до наукового методу, приклади якого ми можемо віднайти в сучасних природничих науках. Коли ж ми говоримо про медицину як унікальне поєднання теорії з практикою, то саме прагматистська теорія може нам показати унікальність та особність першої.

Умовна (і спрощена) формула практики виглядає приблизно так: переконання (віра) – дія – успіх (не-успіх). Якщо ми говоримо про світ наших повсякденних практик, то такого критерію істинності (або чинності) наших дій мабуть достатньо у більшості випадків. Проте коли заговоримо за медицину, то чи достатньо буде цього? Чимало століть медицина мала одну особливу «ваду» – оцей успіх майже цілковито залежав од генія лікаря, його вмінь, але також і від простої та сліпої випадковості (котра ще багато в чому була вислідом культурно-світоглядного ладу тої чи іншої епохи). Тому медицину, порівнюючи її із науками, доволі довгий час відносили більше до мистецтва [Флек, 2019]. І лише наприкінці ХХ століття стався величезний зсув у розумінні і стилі медицини. Доказова медицина або орієнтована на докази медицина (evidence-based medicine), котру у 1992 році проголосили “новою парадигмою медичної практики”. Девід Ловренс Сакет говорить, що доказова медицина – “це сумлінне, чітке та розумне використання найкращих нинішніх доказів при прийнятті рішень щодо догляду за пацієнтами. Такого роду практика відтак означає інтеграцію індивідуального клінічного досвіду із наявними найкращими зовнішніми доказами системних досліджень. Під індивідуальним клінічним досвідом ми маємо на увазі майстерність і судження, які ми, окремі клініцисти, набуваємо через клінічний досвід і клінічну практику. ... Під найкращими доступними зовнішніми клінічними доказами ми маємо на увазі клінічно релевантні дослідження, часто з фундаментальних наук медицини, але особливо з клінічних досліджень, орієнтованих на пацієнта, щодо точності та точності діагностичних тестів (включаючи клінічне обстеження), потужності прогностичних маркерів та ефективності і безпека лікувальних, реабілітаційних і профілактичних схем. Зовнішні клінічні докази скасовують раніше прийняті діагностичні тести й лікування та замінюють їх новими, які є потужнішими, точнішими, ефективнішими та безпечнішими. Хороші лікарі використовують як індивідуальний клінічний досвід, так і найкращі наявні зовнішні докази, і жодного окремо недостатньо” [1996, с. 71-72]

Література:

- James, W. (1981), *Pragmatism: A New Name for Some Old Ways of Thinking*. Hackett Publishing
- Sackett, D. L., Rosenberg, W.M.C., Muir Gray, J.A., Haynes, R.B. and Richardson, W. S. (1996), *Evidence Based Medicine: What It Is and What It Isn't*. BMJ
- Wikipedia, the free encyclopedia, (2022), “Evidence-based medicine” [online] Available at: <https://en.wikipedia.org/wiki/Evidence-based_medicine> [Accessed 05 November 2022]
- Бьоме, У. ред. (2003), *Філософія сьогодні. Розмови з Ульрихом Беком, Гансом-Георгом Гадамером, Юргеном Габермасом, Гансом Йонасом, Отфрідом Гьофе, Віторіо Гьосле, Річардом Рорті та іншими*. Пер. з німецької А. Богачова, Альтапрес, Київ.
- Парсонс, Т. (2011), *Соціальна структура і особистість*. Пер. з англійської В. Верлоки, В. Кебуладзе, Дух і Літера, Київ.

Сем'янків, А. (2022), *Медицина доказова і не дуже*, Віхола, Київ.
Флек, Л., (2019), *Як постає та розвивається науковий факт. Вступ до вчення про мисленнєвий стиль і мисленнєвий колектив*. Пер. з німецької С. Пташник, Книги – XXI, Чернівці.

Ступак Ф. Я.,
НМУ імені О. О. Богомольця,
sblagodi@gmail.com

В. АНТОНОВИЧ – МЕДИК ТА ІСТОРИК

У структурі сучасних історичних досліджень чільне місце посідають персоналогічні студії. Непідробний інтерес викликають ті історичні постаті, життєвий шлях яких склався відмінно від усталених, зокрема колишніх лікарів. Визначна постать, якою є В. Антонович, знайшла відображення в одній із останніх енциклопедій [4], у працях із цієї проблеми [6; 7; 8], у монографії [5]. Портрет В. Антоновича доповнюється його власною працею із коментарем наших сучасників [3], факти й етапи життєвого шляху вченого містяться в архівних документах [1; 2] тощо.

Антонович – історик, археолог, археограф, етнограф, нумізмат, громадсько-політичний діяч. Створив київську школу істориків, яка стала підґрунтям для розвитку сучасної української історичної науки [7, с. 136]. Школа створена із учнів і послідовників В. Антоновича. До неї належали такі відомі історики, як Д. Багалій, М. Грушевський, М. Довнар-Запольський, Д. Дорошенко, Н. Полонська-Василенко, О. Оглоблін та ін. [7, с. 136]. Творчий доробок представників школи став неоціненним внеском у вітчизняну історіографію.

Рідний батько В. Антоновича Янош Джидай був сином угорського революціонера. Його формальний батько – Боніфатій Антонович, з Віленщини, був офіційним чоловіком його матері. Влітку 1844 р. В. Антонович переїхав для подальшого навчання до Одеси. Після закінчення гімназії за наполяганням своєї матері і з метою отримання професії, яка забезпечувала б матеріальний достаток, у 1850 р. вступив на медичний факультет Київського університету. Проте вибір був невдалим. Згодом Володимир Боніфатійович згадував: “Уже со 2-го курса я понял, что попал не на свою дорогу, но тогда был воспрещен переход из медицинского факультета на другие – поэтому я должен был volens – polens дотянуть медицину до конца” [7, с. 136]. У 1855 р. В. Антонович закінчив медичний факультет і під час епідемії холери понад рік займався медичною практикою в Бердичеві і Чорнобилі, що давало можливість погашати свої грошові борги. Цей період життя був дуже тяжким. В одному з листів Володимир писав про півторарічну кризу й тяжкі переживання, в яких рятувала лише наполеглива праця. Але плинув час, і “оніміння” змінилося “душевною весною”. В. Антонович вирвався із Чорнобиля – “великої пустелі, багна духовної сфери” [3, с. 25] – і припинив медичну практику, “чувствуюя непреодолимое отвращение к медицине” [6, с. 25]. Хоча медицина й не стала